

Привредно - културне
матиче
за Сјев. Далмацију

ГЛАС

Привредно-културне
матиче
за Сјев. Далмацију

Годишња претплата: за чланове Матиче 24 дин.,
за нечланове дин. 36.
Писма и новаци слати на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник, 13. Септембра 1934
БРОЈ 203. — ГОДИНА VI

Власник: Привредно-културна Матича за Сјев. Далмацију
Уредник: PAVLE ZELIĆ
Телефон бр. 84. — Број бек. рабна 38. 242.

ОБРОВАЦ

као културни центар своје околине

„У овоме мјесту, у последње вријеме, због писања „Гласа“ почело је да се испољава неко нераспол жење и незадовољство према Матици, и да уопште хладни досадањи интерес за Матичин рад“. (Из писма нашег обрвачког повјереника, од 29 маја 1934 године).

Од датума овога писма па до данас сдвос Обрвац према Матици добио је конкретнији израз: обрвачка чаршија из нерасположења прешла је у отворени непријатељски став. Ми смо дужни да томе ставу дамо свој коментар.

Матица постоји већ шест година, и све што је она у стварном, практичном погледу урадила на својим циљевима и задацима не стоји никако у размјеру са напорима које је у раду уложила. Одкуда то?

По нашем увјерењу и горком искуству то долази отуда, што се Матица трудила да у свом раду не стече противника, губећи сасвим из вида, у најбољој намјери, да се тим путем лишава и својих пријатеља и сарадника.

Установа, која својим програмом захваћа социјалне односе друштва у коме ради, мора се безусловно сукобити са супротним тежњама и интересима развољних друштвених слојева. Док се Матица трудила да задовољи све слојеве она је имала овакав однос: они који је данас мрве нису је раније мрвили, али су далеко били од тога да јој буду искрени пријатељи, још мање сарадници; они који је данас воле и искрено се труде да јој помогну, раније то нису радили, иако јој нису били противници, јер су били почели да стичу увјерење, како је Матица установа која, у интересу неког погрешно схваћеног мира, љубавно се смјешка: „Добројутро, чаршијо на све четири стране“.

Тако је са стварног терена, на коме је рђаво прошла, Матица морала да се врати на идеју, да тамо рашисти односе, да јасно обиљежи свој пут и да крене њиме без обзира на симпатије и антипатије. Учњивши то Матица се вије искајала: стекла је непријатеље у оним круговима који је никада нису искрено вољели, али је зато стекла и пријатеље у оним круговима и слојевима чије јој је пријатељство драгоцијено.

Разумије се, да Матица није дуго тражила свој идејни пут. Траса његова је гостојала још прије њене формалне појаве. Само је у интересу тог блаженог мира, горег од најгорег рата, она морала да прави корекције и да се увија око разних обзира и претјераних осјетљивости, иза којих су се често криле толико грјешне савјести, да нас помало и данас хвата стид од тог нагдашњег нашег друштва.

Као што видите ми смо са крикудаве стаје ударили право, са окука на пречац. А ви добро знате да пречац није за размажене табане, поготово кроз наше морлачке врлети.

Него, ријеч је о Обрвцу, у коме је „у последње вријеме почео да хладни интерес за Матичин рад“.

Није тај интерес стварно никад ни постојао; у колико јесте, он је почињао на кривим претпоставкама. Једва да је ко из Обрвца назрио Матичин програм и задатке; оно што је њих привукло то је Матичина првобитна помирљива атмосфера, коју су једва дочекали људи, преморени у ранијој борби за сдржање својих друштвених, врло рентабилних позиција. А чим је Матичином зајетрином почела да ђарлија прмаја, да би провјетрила загушљиву атмосферу, размажена господштина почела је да запушава „провор“. Кад то није помогло, макар да им средства не служе на част, грунула је команда: „У фронт!“

То вриједи готово за све наше жалосне центре, за Обрвац у првом реду. Јер ми добро знамо, да се напустом културном хоризонту тамошњег дијела Буковиче далеко боље називу скромни врхови крупског звоника и жегарског Каштела, него кочперне палате обрвачке чаршије. Ми знамо, да на оној јединој исписаној страници вредатне културне историје наших крајева о Обрвцу нема ни једног јединог словца. Сваки центар је нешто покушао, већина их нешто дала, Обрвац ни дао ни покушао. А шта је дао и шта је покушао после рата, жалосна му мајка, — као културни центар своје околине?!

Али нека је просто пред Богом и пред историјом оно што је прије било. Један је био поп Петар Курица, тај свијетли „примјер нечег љепшег и узвишенијег, примјер отпорности и песазитљивости наше расе, примјер и доказ силне физичке снаге нашег народа“ (Б. Дегвца), који је своје морлачко чојство и витештво преко четрдесет година испаштао у млетачким „бунарима“, а своје мученичке кости оставио у „туђем, господском Задру“ мјесто у својим Билишанима. Један је био и његов друг и побочник, жегарски главар Илија Навић који је своју задату вјеру и морлачку упорност платио смртном пресудом, спаљеном кућом и развривним огњаштем, и лишењем све покретне и непокретне имовине. Један је био и крупни

привривац Герасим, коме политичка лојалност туђину није могла да уштеди заточење у коме је кости оставио, а крупне „личне“ амбиције нису му сметале да задужи свој грјешни „сербски национ“. Јер што су дали Билишани, Жегар и Крупа није морао да даде Обрвац. Њему је историја додијелила другу улогу. Његови „борци“ су били срећније руке: мјесто згарашта над њиховим огњаштима су се шириле палате; мјесто конфискације њихова су имања расла до завидног гавдинства; мјесто изгнанства они су носили одличја. И нека је Богом просто. Јер и ту улогу је морао неко да прими, и то су неминовни реквизити наше горке прошлости. И код њих је, дубоко негђе испод крви и меса, дубоко испод натурених туђинских наслага, тињала родољубна савјест и, у часовима ослобођења, сбјарала са њихових трпеза мрвице на жртвеник православног, српског родољубља. И — мир пепелу њихову.

Али... Али зар исто тако да ми данас кажемо: Мир обрвачким хипетрофираним апетитима, мир њиховим сујетима и амбицијама, мир њиховим кућним праговима и дућанским тевгама, за које су чврсто привезани сви конци њихова живота?! — Хоћемо, и то ћемо казати онда, кад ти њихови конци не буду безобзирно мрсиле потке и основе нашег јавног живота и кад они не буду носили лажну етикету социјалне правде, друштвеног мира и поретка и монополисаног патриотизма. Прије тога нећемо и неможемо.

Јер ми не заборављамо, да је једва који центар, шром читаве наше отаџбине, велики или мали, тако расипкућски довео до стечаја своје моралне обавезе према својој непосредној околини, као што је то учинио Обрвац.

Ми не заборављамо да обрвачка општина броји једва 13.000 (тринаест хиљада) душа; да за тринаест година наше слободне ере, та мала општина, стално и непрекидно има своје преставнике на највишим врховима нашег народног и државног неимарства; једно вријеме има их по два и три, некад је, макар и индиректно, имала и по четири. Тринаест година, по нашем смртном рачунању, није период за потцењивање, па још у једном времену лудачке активности на свима подручјима јавног живота, кад су у срећнијим крајевима видали нови градови за видинама старих, кад су синуди асфалтирани кејови и друмови, зазеленили „национални“ паркови, а безбројне установе и предузећа на милијарде прождрле народног и државног новца. И сада питамо Обрвац: Је ли или није истина, да се обрвачка крајина, њен буковички дно, у културном, привредном и социјалном погледу налази на оном истом степену на ком је била у врије-

ме, кад је Герасим Зелић срицао слова на баба-Штулиној пракљечи? А ако баш није на танку длаку тако, онда колико у томе има заслуге Обрвац, као културни и привредни центар своје околине? Даље, јели или није истина, да обрвачка Буковица, једина у читавој Сјеверној Далмацији, осим својих гумених опанака који табане разједају, нема са свијетом, ни са самим Обрвцем, никакве друге саобраћајне везе? Јели или није истина, да је жегарска Здравствена задруга, као једина напредна тековина тамошњег краја, која већ десет година, са својим лекаром и помоћником, врши своју скромну, али спасоносну мисију — основана без учешћа Обрвца, па чак и против његове воље.

Или ако то све није истина, онда да нам се покаже и докаже: ма једна једина акција, једна једина установа, један једини покушај организовања, планске или ма какве приватне иницијативе коју је Обрвац, за тринаест година (да не кажемо од постанка свога), подузео да би измјенио грубу и суморну физикономију привредног и социјалног живота своје околине.

То ми хоћемо. Поштен одговор на та питања и пепела на грјешне обрвачке главе! То ће отупити оштрице ступаца нашег листа (који се до сада Обрвцу најмање замјерило), а не нечувени цинизам вука коме јабе воду мути, и пароле да будимо народ и изазивамо раздор у нашим друштвеним редовима.

Него, вјерује ли Обрвац да ми с овим нисмо све казали; да ми још нисмо отворили књигу материјалних обавеза Обрвца према његовој околини?

Ако до тога дође — а ми то не желимо — онда ће ваљда и Обрвцу бити јасно, како нама — не само није до његова „пријатељства“ и сарадње, него како се ми те сарадње, у интересу нашег општег добра, морамо клонати.

Рођен дан Нј. V. Пријестолонасљедника Петра — дванаести по реду, прослављен је 6 ов. мј. врло свећано по цијелој нашој држави. Краљевић Петар је завршио основно школовање па сада почиње гимназијске науке. Одличан је дјак.

Нј. V. Кнез Павле унапређен — је у чин конјићког потпуковника, посљедњим указом Нј. V. Краља.

Између Русије и Јапана — још није изгладен спор нити отклонjena опасност рата. Јапанци предају да се повуку трупе и сруше утврђења, али Руси не пристају јер се боје подвале. Ако они повуку војску Јапанци који су близу, могу да их сваки час изненаде.

Борба проти „македонска“ — коју бугарска влада одлучно води доша је у завршну фазу. Влада је издала потјегницу за Ванџом Милајловим и његовим друговима. Ако се кроз 10 дана не пријаве, биће стављен ван закона и свако може да их ухвати или убије.

Пријатељи ширите „Глас“!

Посјета владике Иринеја Книну

Давас је преосвештени владика далматински г. Др. Иринеј Ђорђевић обавио своју најављену посјету граду Книну. По утврђеном програму Владика је са пратњом имао стћи у пола девет сати. Нешто прије тога упутили су се Владици и сусрет до Кадрме општински начелник г. Вељко Покрајац и претседник црквене општине г. Др. Душан Рашковић.

Варош је међутим осванула у свечаном руху, куће и надлештва окићена заставама и ћилимима. Цео православни Книн са претставницима војних и грађанских власти изишао је до моста у сусрет г. епископу. Било је и припадника римокатоличке цркве, коју је и званично заступао старјешина фрањевачког самостана О. Фра Топић.

Г. епископа је поздравио у име вароши начелник г. Покрајац, важљивиши му срећан долазак и боравак у Книну, са жељом да Владичина посјета послужи на корист мира, слоге и срдчних односа једнокрвне браће, двију кофесија.

Владика захваљује г. начелнику на поздраву, и грађанству на лијеном дочеку. Мило му је што види на сусрету и преставника сестринске хришћанске цркве римокатоличке. Братским односима свију хришћанских цркава он се увијек радовао и на томе делу сарађивао, без позе, искрено и широкогрудно, како је то вавдашња традиција наше светосавске цркве. Ту традицију препоруча братији својој, присутним свештеницима.

Иза поздрава кренула је поворка до српске православне цркве, на чијим вратима је Владика сачекао парох г. Мирко Синобад, предавши му крст уз одушевљен поздрав у име своје и своје пастве.

При пролазу кроз варош Владика су поздравила и звона са римокатоличке цркве, како је у своје доба био с обију цркава поздрављен и р.-кат. бискуп г. Милета. Разумије се, да ову симпатичну гесту црквених управа народ с одушевљењем поздравља.

Свечану архијерејску литургију асистирало је осам свештеника, док су остали са грађанима књижским „држали пијевници“ на опште задовољство слушаца. Црква је била препуна народа са званичним претставницима власти.

Бесједа Владичина

„Дошао сам да Богу служим, а не људима“ (Ап. Павле).

Пред крај св. литургије Владика је изрекао врло снажну бесједу у којој је међу осталим рекао :

— У овом тешком и узбурканом времену, у овој долини тужној што се земљом зове, мени на ум падају велике истине, истине на које смо се на крштењу своје заклиди. Једну хоћу данас да вам објасним с овога посвећеног мјеста, драга браћо.

Највећи међу апостолима Христовим казао је велику и значајну реч, која нам данас највише треба. — „Да ли Бога да предобијем или људе?! — Тешко мени ако будем људима угађао?“

Огисао апостол на Запад да у Грчкој земљи проповеда Еванђеље, а за њим у Коринт стижу гласови да у Галилеји пропаде Еванђеље. Јудаисти уносе распру: „Што да слушамо Павла, није Павле из двамасториче ученика, он ће своје

убеђење жртвовати; зар он да своју популарност даде за хришћанско вино или јеврејску воду?“

Али су се преварили. Преварили, јер су својом људском мером мерили. Мислили су да је то лична ствар Павлова, а не судбина Еванђеља. Лична популарност — или Еванђеље? Заборавили су да је та дилема решена у овом часу, кад је Савле постао Павле. Савле је служио људима и био популаран, Павле се решио да служи Богу и преврео популарност. Преврео научничку, политичку и друштвену каријеру, која га је, као једног од најученијих људи његове земље, чекала.

Млади Савле је водио рачуна о људским мишљењима, о тако званом јавном мњењу. Знао је да је то крушна сила. Али је зрели Павле сазнао да има друга сила, већа и преча од људског јавног мњења. Замислио се и сместа решио, да се једној и другој сили не може служити: Богу и Мамону. Еванђељу и човеку. Служба људима сметња је служби Богу. Ваља се решити за једну или другу. Средњег пута нема.

Да ли и ми из тога нешто да научимо?

Људи и њихова мишљења су привремене, чисто људске творевине. То је и њихово јавно мњење. Век наше мудрости је кратак, њено дво плитко. Јавно мњење стварају и најлуђи и најпоқваренији. Поқварен демагог повуче данас масу — то је јавно мњење. Писац тако, новинар исто тако. Данас један десно, сутра други лево. И ово је јавно мњење, и оно је јавно мњење. У једно исто време живели су Сенека, Нерон и ап. Павле. Јавно мњење је стварао у Риму крвави Нерон, а не поштени Сенека.

Зар и данас то не бива. Книн Дубровник, Загреб, Београд — сваки има своје јавно мњење.

Дунули многи ветрови људских умовања, сваки час с друге стране. И носе оне који нису довољно опрезни и довољно јаки. Муку муче разумнији да задрже неразумну браћу. То вреди нарочито за наше време. Јер ми смо данас на опасној ветрометини себичних вагона. Људи не питају, је ли Богу право, него њихову „ја“. Томе грјешном „ја“ хоће да потчине себе и око себе. У ово доба пољубљених карактера и љигаких савести вреди се зауставити пред великим и светлим душама што су украсиле наше олtare.

Није само наше доба — доба искушења и курјачког морала. И раније је то било, али су стари више мислили и удубљивали се у судбу своју и своје околине, и целог људског друштва. А ми смо лептирасто покољење: све хоћемо брво, површно, вратоломно. Стари наши нису знали ни за тунеле ни облакодере ни све тековине модерне цивилизације. Али жеђ душевну за истином и духовним вредностима имали су, па су задовољнији и срећнији били.

Они су били јунаци, који су знали да поставе и одрже херојско начело: руку десну отсеци ако за злом посиже, око своје извади ако те саблажњује. Они су служили начелима, ми служимо људима, односно црквама. Па кукамо шта ће сутра бити. И разлога имамо. Ко живи само за себе, за данас, тај има разлога да кука, шта ће сутра бити.

Али није јуначки кукаати. Треба мушки став у животу. Не јавно мњење ни број гласова, већ начело, образ, част. Замислите војску која би јавно мњење слушала. А зар нисмо сви ми војска? Колико ли је часније на разстанку са свијетом моћи казати: Борни сам се, ратовао, душу сачувао. Нека је слава Господу, а теби сине или кћерко једини мој аманет!“ Него казати: „Стекао сам имање, не питај како; теби га остављам, сине или кћерко, да ти буде лакше него мени“ — што значи: остављам те сутрашња пропалицо, без духовног ослона, без моралне садржине, на опасној ветрометини страсти и себичних вагона. Греси моји стићи ће тебе ако нису доспели стићи мене.

Молећи се Богу за вас, драга браћо, ја Га молим да у давашња времена пуна опасности, пружи своју моћну десницу и поведе вас путем својим.

Свечани ручак и здравице

Послије св. литургије пресеца владика Иринеј отсјео је у „Гравд-Хотелу“ гдје је примио преставнике власти, свештенства и народа, а потом је био свечани ручак што га је у хотелу приредила Црквена општина књижска. Ручку су учествовали претставници војних и грађанских власти, општински начелник са одабраним бројем грађана књижских и свештенство. О печењу Владика је одржао значајну

Здравицу Краљу

Казао је у главном: Стари Јевреји да би зачумили страхоте ропства у Мисиру, уставовили су празник „горких хлебова“, да би кроз горчину чували успомену онога што не треба да се понови.

И ми, браћо, прекидамо зачас најслађи залагај — сласти вуку у страну! — да би се сетили онога што не смемо заборавити. И ми смо имали ропство, јаде и искушења. Да се учимо од тог старог, искусног народа: да не заборавимо славу — ни понижења. Кућа наша била је некад велика и славна, пуна великих људи и великих дела. Онда пусти Бог искушења. Али нас не заборави. Кућа наша опет се скупи доби стару славу, велико име и великог домаћина. Само смо сведоци тога кућења и несмемо заборавити оне који теме допринеше. Тешко је без муке и сабљу саквати, а камо ли из ничега Југославију створити. Колико генерација желеше да виде то — од косовског до Југословенског дана. Ми имамо част да смо сведоци тога, али имамо одважност да и одговорност примимо за те славне и мучне тековине. Све вичемо: „Тешко, тешко!“ То је истина. Али и: „Славно, дично, величанствено!“ треба да буде наша реч. Тешкоће су нас заглаушиле, ми нисмо јунаци. Наша слава тражи и своје жртве, своје тешкоће и одговорност. Ми смо појас прошлости и будућности. Ако ми нисмо ништа научили од прошлости, онда ко ће. Ако ми не поведемо млађе покољење у срећвију будућност, Божјим путевима, мушки и јуначки, онда ко ће их повести!

А можемо. Ми нисмо чергари. Ми имамо дом и домовину. Имамо домаћини који није нико гурао пред собом, већ водио в са собом, кроз све буре и страдања. Све испите — са народом и пред народом сјајно је положио. Мушки води брод наше народне судбине, идући стазама цароставним. С тога, у часу најслађег залагаја наша мисао привања, бла-

годарности и љубави нека полети имену Његову: Живео Краљ и Његов дом. (Живио, живио, живио! Софра поје: „Многаја љета!“)

Здравица Владици

У име српскоправославне Црквене општине књижске Владика је са пуно одушевљења поздравио њен претседник г. Др. Душан Рашковић, кававши у главном:

Ваше Преосвештенство, пригодном ове Ваше прве посјете нашем храму и граду нашем, дозволите да, у име овдашње Црквене општине подигнем ову чашу у здравље Ваше. Поред редовног значења, као црквеног поглавице, Ваша посјета Книну им и своје посебно значење. Книн је у недавној прошлости имао једну од пресудних, позитивних улога у животу православног живља Сјев. Далмације. Книн је био барјактар и народне мисли и напредних културних тежња нашег народа с ову страну Динаре и Велебита. Ја вјерујем да Книн ту своју улогу неће ни сада ни у будућности напустити. У тим мислима и жељама ја поздрављам Ваше Преосвештенство као битни фактор сваког напредног рада и живота. Наше поратно доба, тешко и узбуркано, тражи велике људе. Једнога од таквих Провидност је нама послала у лицу Вашег Преосвештенства. Ваша шумадијска стаменост, Ваша оксфордска ерудиција Ваше рођене и Богом дане људске и владичанске особине нама данас требају као насупни хлеб. Ви сте добро наше и снага која се предала народу и његовим идеалима до потпуног свога прегарања. Нека Вам је срећан и плодан овај први сусрет с нама. Живјели, Преосвештени Владико! (Живио! Софра поје: „Исполаети...“)

Здравица

водећим мотивима нашег живота

Говори Владика: Молим Вас, браћо, да одужимо парче свога дуга: да дигнемо чашу водећим мотивима нашег живота. Рекох, не заборављајмо прошлост. Ми смо народ који радо заборавља. Као народ обновљен изгубили смо своју традицију. Векови борби оставили су печат на нашем животу, нашим навикама и моралу. Кажу нам да смо народ ратоборан. Нисмо ми то од беса. Има бесних народа који су накупили сувише енергије па могу да се разбацују. Ми смо ратоборан народ од невоље, јер смо многа зла осетили, и трагику живота много више но они који нас оглашују за немиран, ратоборан народ. Бесна деца не знају што је живот, тако ни бесни народи. Ми немамо материјалне културе ни голема богатства, Све је наше у повоју: и материјалне и умне творевине, али имамо богато искуство, наш морал и духовне тековине, да тако немају ни богати народи. Наша историска животна оријентација то је наша највећа тековина. Пред дилемом: за Бога — или за човека, наш народ је изабрао прво. Цар Лазар се није лично одлучио, он је то учинио у име народа. Ако то начело избаците ви нећете познати Србе. То није за дискусију, а камо ли за игнорисање. Имали су други народи своје велике датуме, своје победе и пораве али Косова нико нема. Они су се борили за власт па многи као победници пропали, а ми као победени победили. Зато нас не разумију.

Историја наша пита нас: знате ли; садашњи зајаци питају: смете ли, а будућа покољења: хоћете ли?

Tu je sadržina i smisao svega što nas danas mучи. Дужан сам Богу и народу да не угађам ни људима нити иком, да будем на стражи, да поштено искрено кажем што имам десно и лево. Богу се молим и по својим силама радим да народ наш не задрема на ловорикама, да буде на стражи, на стражи над унутарњом духовном садрживом живота, да живот осмисли великим идеалима и циљевима па да доследно, борбено за њих стоји и пада. Доследно и сложено. Наш се народ није слагом прославио. А силни смо били кад смо сложни били. Зато се Турчин некад молио: „Не сложи, Боже, каурина! — Само да се сложе, па куку нама. — То је смисао те молитве.

Желећи да нас не допадне више горка чаша већ прави царски пехар, да нам кућа цвjeta благословом да нас није стид, ја апелујем на сву браћу да се не занесе негодним причама, па да се цепамо и делимо. Сетимо се приче о свађи воденичких делова: „Једно с другим, једно с другим!“ Лако је то рећи, али није немогуће ни извршити. Смело, одважно свако да почне од себе: ја први па сви за мном. Да питамо своју савест: где сам био добар, где не; када поштен, кад не; кад савестан кад опет не? И тако редом па: опрости, Боже, праштајте људи, ја од сад одох новим путем.

Јер сви смо на свој начин грешни, а греси раздвајају људе. Уклонимо грехе па ето слоге, ето благослова. Ја у то верујем и дужан сам да вам то кажем. Будимо витези. Смело по цену жртава. Жртве то је наше искуство, то је наша народна методика. Ми смо граничари, стражари. Образ наш образ је Југославије. Будимо јунаци, центлмени. Ми смо интелектуалци, и коме је више дано више се од њега тражи. А од нас се тражи да будемо на висини времена које је за песму створено. Славно доба тражи славно поколење. У тим мислима ја вам свима благодарим на лепом сусрету и учешћу у данашњој слави наше цркве. Господин председник ми је упутно ласкаве речи. Ја о себи то не мислим, но да се без резерве посветим свом позиву и народу овом; да аргатујем кад год треба, да се с вама радујем кад има рашта, и да се жалостим кад има зашто. Ала да рушим с вама заједно — то нећу. Мој пут је јасан. Ако нико самном неће ја одох сам. Ја и мој Бог.

Витешки смело, братски и сложено у борбу за добро, да задужимо идуче поколење. У тим мислима и жељама нека Вам је, браћо, свима још једном: хвала.

„Ој Словени!...“

Послије Владичине ријечи ссфра итјонира свесловенску химну „Ој Словени“ а иза ње „Мисмо стобом Ацо Карађорђевићу“... Код ове pjesме устаје наш просветни ветеран

г. Стево Бечкер

Један од водећих чланова предатног кадра наших учитеља, оне дивне плејаде наших националних и културних бораца за којима увидише наша садашњица. Г. Бечкер почиње са историјатом поменуте pjesме, коју је сјелјао прот. Васа Живковић у част народног вође Световара Милетића. — Часовито стање његова здравља није било у сагласности с његовим жељама да учествује у данашњој свечаности, али се сјетио Болавог Дојчина. Кад је он, повијен „од ребара до бедара“ могао да у

бој крене, ва што и ја не бих на софру, да одам почаст и да се поклоним Његову Преосвештенству нашем Владици, који греде у име Господње, стопама наших архијереја из славне, наше прошлости. Зашто не доћи да поздравим једног јавног радника, који иде стопама првих пионира наше новије културе, славног Вука и Симе Милутиновића, који су прочитав један вијек знали да заинтересују за наш народ велике синове енглеске нације, Валтера Скота и сер Џона Бауринга, да им кажу како није валуд њихов славни земљак Гледстон, за побједу Владике Давила на Царевом Лазу казао, да прелази славу Маратона и Термопила, али да наш народ у ропству има и своје духовне творевине, каквима се не могу похвалити ни слободни и културни народи. Из тих културних вева нићи ће прва антологија српске народне поезије на енглеском језику посвећена Вуку, а Симе ће прву своју књигу, на узврат, посветити сер Џону Баурингу.

Те исте културне везе подржава и продубљује данас наш Владика, као претседник друштва пријатеља Велике Британије у нашој земљи, па зашто да га не поздравим. Зашто да се не поклоним наследнику наших славних архијереја Симеона Ковчаревића, Јосифа Рајачића и Милана, који уз владичанску катедру држи са пуно прегарања и катедру нашег народног учитеља и нашег народног вође и трибуна, чувара наших народних тековина и наше драге Југославије, из чије тек новоподигнуте зграде равни егоници чупају ексеру и греде, а има их који скидају и врата и проворе па своју кућу граде.

Да живи носилац нашег старинског чојства и прегарања, да живи народни вођа владика Иринеј!

(Жавно! Многоја љета...)

Поподне је, све до вечера, преосв. г. епископ враћао посјете представницима власти корпорација, а потом се вратио у Шибеник. Х.

Konferencija o prodaji vina u Splitu

Utvrđeno je da će Savez vinogardara i voćara Primorske banovine u Splitu u sporazumu sa Zadržnim savezom, Zadržnom maticom, Zemaljskim gospodarskim vijećem i Centralom vinarskih i vinogradarskih zadruga održati ovoga mjeseca jedan sastanak na koji će biti pozvani svi narodni poslanici, senatori, banski vijećnici i općinski načelnici iz Primorske banovine, ministar poljoprivrede, ban Primorske banovine i poljoprivredno odjeljenje banske uprave. Osim predstavnika štampe ovom sastanku drugi neće smjeti prisustvovati.

Na ovom sastanku u glavnom bi se imalo pretresti sva najvažnija privredna pitanja koja zasljeđaju u životne interese pučanstva Primorske banovine a naročito pitanje prodaje i plasiranja vina. Glavna svrha i cilj ovoga sastanka je u tome da se naše narodno prestavništvo upozna u detalje sa poljopriv. pitanjima pa da kasnije zajednički bez obzira na stranačku pripadnost zastupaju interese našeg pučanstva, a ne pojedinačno kao do sada kada se je više puta štetovalo mjesto koristilo.

Redakcija lista završava se ponedjeljkom uveče; do tog roka inaču da stignu rukopisi.

O racionalnom pripravljanju vina

— Najvažnija uputstva za naše težake —

Berboм grožđa započinje pripravljanje vina. Grožđe treba brati, kad je sasvim zrelo. Od nezrela grožđa dobije se vino niske gradacije. Naše vino mora biti jako, jer trgovci vinom cijene najviše to njegovo svojstvo. Grožđe je u Sjevernoj Dalmaciji zrelo kad bolje vrsti dostignu gradaciju od 10 do 21 posto sladora po klosterneburškom mastomjeru. Na tu gradaciju treba dakle čekati. Trganjem nek se nikako ne započne, dok se ta gradacija ne ustanovi.

Mjerenje gradacije u mastu Gradacija se mjeri u mastu klosterneburškim mastomjerom. Tu spravu prodaje Filijala splitske poljodjelske poslovnice u Šibeniku. Tom spravom se radi tako, da se prije svega grožđe smasti, a onda dobiveni cijed kroz krpku procijedi. U procijedeni cijed uroni se mastomjer, pa broj, do kojega on potone i stane u cijedu, pokazuje postotak sladora.

Klosterneburški mastomjer pokazuje tačno tek onda, kad mast, u koji je uronjen, imade temperaturu od 17.5° C. Zato treba kupiti mastomjer, koji je proviđen i toplomjerom. — Ako je mast pri mjerenju hladniji od 17.5, onda je on gući, pa iskazani broj pokazuje više sladora, nego li ga mast uistinu imade. Obratno je dakako, ako je mast topliji od 17.5° C. U tom slučaju pokazivače mast omjer manje sladora, nego li ga mast uistinu imade. Ali može se dogoditi i to, da se u mastu ustanovi, dok je hladan, manje sladora, nego li kasnije, kad o podne ugrije. To se događa onda, kad je iz jutra hladno i grožđe je puno rose, koja, dakako, mast razređuje. Ko hoće da potačje upozna postupak oko ispitavanja masta mastomjerom, taj neka nabavi knjigu: „Radnja oko vina“, koju su napisali enolozi Ivon-Bilić i Bobanović, pa će tamo na str. 41 naći sve potrebne upute. Tu knjigu prodaje Filijala splitske poljodjelske poslovnice u Šibeniku.

Određenje dana kad se trganjem ima započeti. Trganjem se ne smije nikako požuriti. Vinogradari se boje krupe, pa ih to goni, da trganjem što prije započnu. Taj strah je doduše opravdan, ali uza sve to nek se trganjem ne nagli, jer treba rizikovati. Gdje rizika nema, tu nema ni koristi.

Prije svega treba ustanoviti, da je grožđe potpuno zrelo, pa se tek onda latiti posla oko berbe. Dan, kad će se trganje započeti, treba odrediti na osnovu nadzora nad postepenim dozrijevanjem grožđa. Taj se nadzor vrši, dakako, mastomjerom i čim se ustanovi gradacija dobrih godina — a nikako prije — neka trgači započnu svoj posao.

Kad se zna gradacija masta, lako je ustanoviti i gradaciju vina. Broj, koji smo na mastomjeru pročitali i koji nam pokazuje postotak sladora, treba pomnožiti brojem 0.65. Tako će na pr. mast, koji ima gradaciju 20, dati vino od 13 gradi, jer je 20 puta 0.65 jednako 13.

Od odgađanja berbe imade prave koristi, kako smo se lanjske godine, koja je bila loša, uvjerili, najviše vinogradari pri moru. Tamo se je lanjske godine čekanjem (bralo se je između 10 i 15 oktobra) postigla gradacija dobrih godina, ali se u našoj Zagori nije mogla nikako postići. Lanjske godine trgalo se je u Kninskoj Kraolini oko 20 oktobra i nikako se nije

mogla postići gradacija dobrih godina (t. j. za bolje vrste 19 i 20), nego 16.5, najviše 17 posto po klosterneburškom mastomjeru. U takvoj godini, kad i čekanje slabo pomaže, treba da se vinogradari okoriste propisima zakona o vinu i da od Vlasti zatraže dozvolu za sladorenje masta.

Kad je dan berbe ustanovljen kako treba, t. j. propisno i time osigurana vrsta, onda se treba postarati i za to, da i sav ostali rad, počevši od berbe, pa dalje, t. j. do prodaje vina, bude uzoran, t. j. razuman. Vino, koje će nam berba dati, mora svim svojim svojstvima ugoditi potrošaču, odnosno trgu, gdje ga se obično prodaje, ili trgu, kojemu ga se namjerava nuditi. Pripravljanje vina sumporavanjem masta.

Kod nas na jugu treba pripremiti vino na način, kako se pripravlja u južnoj Francuskoj, Alžiru i Italiji, a navlastito u Siciliji. To je način, koji je i kod nas poznat i koji je dao veoma dobre rezultate, ali koji na žalost nije svugdje kod nas u Dalmaciji od vinogradara usvojen. Sastoji se u tome, da mast mora prevreti u prisutnosti sumpornog dima. Čuli smo, da sumporni dim čuva prazne bačve. Kao što ne mogu da se bačve kvare, u kojima je sumpornog dima, tako isto sumporni dim u mastu priječi djelovanje svih onih sitnih nevidljivih stvorova (mikroske gamadi), koji su uzročnici vinskih bolesti. Njihovo djelovanje će dakle zapriječiti sumporni dim, ali neće zapriječiti djelovanje vrelnih gljivica, jer one mogu — i to samo jake — da štetnom djelovanju sumpornog dima odole. Sumporni dim će između sebe i vrelnih gljivica izazvati borbu, u kojoj će slabije gljivice podleći, a jače će ostati na životu i uputiće vrenje, koje će biti slobodno od štetnog djelovanja mikroske gamadi, a vođeno samo od jakih i plemenitih vrelnih gljivica. Vino tako pripravljeno biće bez mane, a što je glavno, u njemu neće biti klica vinskih bolesti, pa se neće kvariti.

Taj način pripravljanja vina veoma je jednostavan i počinje odmah pri gnječenju (mastenju) grožđa; kako se grožđe gnječi, tako se i sumporava. Ne sumporava se izgaranjem sumpora, nego se zgnječenom grožđu (dakle mastu) dodaje neka so, koja se zove bisulfit. Ta se so dodaje otopljena i to otopljena u samom cijedu. Čim ta so u mast dospje, iz nje se stane razvijati sumporni dim.

Jugoslovenskim zakonom o vinu dozvoljen je za sumporavanje masta, ili vina, samo bisulfit, koji ima hemijsko ime „Kalijev metabisulfit“. O. I.

Volovi spasili volara od medvjeda. — Slučaj se desio u bosanskoj planini Vitorog. Medvjed navalio na jednog klapca, volara u kolibi i stao da ga mlati, nanijevši mu krvave ozljede. Na to se razjare volovi, navale na medvjeda i on podavije svoj kuli rep, pa bježi!

Zadavio ženu neroiknju — Slavo Žučić, iz sela Luke na Dugom otoku kod Preka. Imao je ženu 13 godina stariju od nje, pa kako nije imao djece, a zaljubio se i saživio sa svojom sluškinjom, odlučio da zadavi ženu i da se sa služavkom vjenča. A ti, kao što to uvijek biva u sličnim slučajevima: on i njegova ljubavnica, mjesto pred oltar, dospješe u tamnicu, a po tom će na robiju.

Zloglasni ajduk Babejić — za kojim vlasti već godinama tragaju, ubijen je ovih dana u jednom selu blizu Čuprije, a njegov zloglasni drug Gligorijević opkoljen u jednoj šumi.

ПИСМА И ДОПИСИ

Цетина, септембра
Шта вриједи да даје држава,
кад неда ђаво

Наше село једино је у нашој општини што нема пута, т. ј. везе ни са Врликом ни са околним селима. Једини пут, којим се може доћи, то је онај што води у Уништа, па и тај је приступачан само за 20-30 кућа и то на крај нашег села, дочим већи дио села мора да се везе којекуда док на пут избије. Назад 2-3 године држава нам је подигла два бетоновирана моста и то један у селу испод Преочанских кућа, а други у пољу испод Читлука звани „Скакала“ и преко овога моста наше село немало би да добије главну везу са Врликом и са околним селима. Али и ако је, дакле, тај мост већ одавна готов и иако је он државу вазар 50.000 динара, ипак нам село ни до данас преко истога нема никакве везе, а то само ради тога што од моста до општинског пута нема приступа (споја) иако се ради само о дужини од самох 5-6 стотина метара. А приступа нема јер су Читлуци стари пут који води од моста до општинског пута, прорали, те желе да се приступ до моста пробјеје удуж Јаруге, а не куд је прво био, а куда је не само ближе него и много zgodније.

На сеоском вбору одржаном у Цивљанима 8 IV о. г. имао је да се рјеше и тај спор т. ј. да ли да приступ од моста „Скакала“ до пута има да иде удуж Јаруге или да набјеје на поток „Нелај“. На вбору за први приједлог пало је неких 30 гласова, а за други преко 150 гласова. Предлагач првога предлога пред огромном већином гласова другог приједлога није се дао смутити него је већином са изјесним поуздањем јавно на вбору довикнуо: „Више вриједи један мој пршт него сви ваши гласови!“

Ово бильежим и чекамо е да ли ванста имамо да захвалимо нечијем немару или нечем другом, те споменути мост ово је већ трећа година у пољу безкористи вја јер до њега приступа нема, те наше село муку мучи као ниједно друго у нашој општини — Цетињанац

Strmica, septembra

Ко бунт и ствара раздор? — Strmica је село које означава границу између Приморске и Врбаске бановине, некад Турске и Аустрије. На тој граници, за једне и друге стране, нижу се домови пограничних села. Ту су по злу ђавене бујце, које упропашћују долину Бутићнице и уништавају поља.

Приморска и Врбаска бановина, а и држава данас регулишу те бујце и троше знатне паре да би спасили народ. На том послу данас је тамо и амо запослено 300 људи. И баš уполненје тих људи створило је једну узбуну о којој треба писати.

Приморска бановина, при градњи својих бујца, уполњавала је лјете без обзира јесу ли они са њене територије или са врбаске. Није правила граница која је избрисана. Ради тога су, од некуд са приморске стране, прављене примједбе, како то да Босанци раде на нашем послу! Послје интервенције једног народног посланика, са посла су отпуштени „сви странци“.

Иза овога дошли су радови на бујцама са Врбаске стране. Требало је уполнити 300 људи. И они су уполнени, опет без обзира на граничне припадности. Пословице и теренски инжињери

нису правили разлике међу људима, били они „Босанци“ или „Далматинци“.

Али, послје је настала вика „шпијунажа“: како то да Далматинци раде на босанском послу? Приватна и непрозвана лица јавила су се као „контролори“ над радом и теренским инжињерима, а онда су дошле интервенције с оне стране, да се отпусте Далматинци са посла.

Данас у Strmici, са оправданим protestом расправља се питање у народу: како то да Босанци не смiju код нас радити ни ми код њих? Питају се људи: јесмо ли ми једна држава и један народ? И, čiје ли се ту опет паре троше, ако не државне и народне?

Ако разни политички прваци мисле да се се на тај начин удобрити својим бирачима, што се интервенсати — амо и тамо — да се прогоне „странци“ са домаћег посла — Босанци или Далматинци, онда се они грдно варaju. Јер народ ни у Босни ни Далмацији није с тиме задовољан. Народ зна оно што они заборављају: да је требало пролити доста крви и прогути костiju и меса људског док је граница између Босне и Далмације избрисана; и да ником у народу није до тога стало, да ми се граница вазрасла данас.

Мислим, да би власти једне и друге бановине требале да на овај факат обрате пажњу. Да се не дозволу да политика миљежа своје прсте у ове послове; да се не узимљу у обзир ничије тузбе ни интервенције ради уполненја људи већ да се запосле сиромашњи људи без обзира били они из Босне или из Далмације; и без обзира ко тај посао радио: Држава, Врбаска или Приморска бановина. Момчило Ђујић

Дрниш, августа

Црквена слава у Дрнишу

Црквена слава Велике Госпојине са једним од највећих сајмова у Далмацији и ове године окупила је велики број народа из ближе и даље околине у Дрнишу. Увече самог дана народ се почео окупљати, како је киша послје вишевремене суше обилато падала. У пространој дрншској цркви — на вечерњи, на којој су служили 5 свештеника, окупило се доста народа, који је по свршетку проматрао бацање ватромета, од стране цркве приређеног.

Сутрадан на дан славе, свијет је долазио са свих страна и сви дјелови мјеста били су препуни. Трговина разноврсним стварима, а на првом мјесту благом почела је у велико да се врши. Приморци купују од Петропољца, Буковчани пружају за погодбу своје жуљевите руке Босанцима — погодба се врши. Сињани се цјењају са сељанима Книске крајине. Једни продају једног вола за пријеке потребе своје. Многи ситно благо у бесцјење дају на првом мјесту ради пореза Други узимљу за напредак, јер не родне године и дугови истјерали су из кућа све од вола до овце. У Јеку највеће трговине почела је падати киша, а у то вријеме пет свештеника служили су св. Литургију. Бесједно је лијепо о. В. Штрбац, парох у Баљцима, на литургији је пјесачко друштво „Растко“ одговарало под дириговањем г. Шиме Мудрића. За вријеме ручка мјесни парох, о. Н. Калик, захвалио се свештеницима на њиховом доласку на црквену славу, напомињући да је овај лијепо скуп свештенства увеличао саму славу, а код народа ове парохије извазало најљепши дојам гледајући

свештенство из ближе и даље околине у средини својој. Даље је у адрацији споменуо духовног старешину Н. Пр. Г. Епископа Др. Иринеја, који је увијек духовно са свештенством и пастром својом, јер је најближи не само као дух старешина, већ и као онај, који се жртвује и стара за добробит Епархије и народа свога. Да се јаче очитује захвалност, Госп. Епископу на његовој иницијативи у стварању Ђачког дома у Шибенику, присутни свештеници и други гости сјетили су се и овога пута својим прилогом за дом, и са добром жељом, да наскоро буде видање ове корисне установе, која ће и са својим камењем видовима проговорити, јаче од свих оних, који ријечима својим видају и руше. — оп.

Taksa na oružane listove plaćaće se jednom za uvijek

Више се неће обнављати оружних листова

Prigodom pridizanja oružnih listova svaki lovac plaćaće je banovinsku taksu od 50 dinara na oružni list, kao i za lovnu kartu. Pored toga svake godine oružni list se je morao obnavljati, i za to obnavljanje morala se je plaćati banovinska taksa od 100 dinara za oružni list i 50 dinara za lovnu kartu. To se je naplaćivalo svake godine redovito. Ova taksa naplaćivala se je svim lovcima na području Primorske banovine bez obzira na vrst oružja, pa su tako lovci bili teško pogođeni, i time se je u glavnom otežćavalo razvijanje lovačkih redova, pogotovo onih u zagorskim krajevima.

Lovačko udruženje u Splitu, da bi dalo mogućnost da se što više lovaca učlani u svoje udruženje, tražilo je u par navrata da se ove takse ukinu, dokazujući da je ista udarena nepravilno. Zbog toga se je Lovačko udruženje žalilo ministarstvu šuma i rudnika, pa je sada Varska uprava u Splitu donijela rješjenje po kome izdani oružni list ima trajnu vrijednost i po kome će se taksa naplaćivati jednom u visini od 50 dinara. O tome je sada Lovačko udruženje u Splitu izdalo upozorenje lovcima.

Pretplata za „Glas“

Cvejanović Pera, Rakovac, Kamenica 12 1934	Din. 18
Popović Natalija, Beograd 1934	„ 36
Bodrožić Jašo, Bločič 1934	„ 36
Belamarić, Marko, Šibenik za 1934	„ 36
Vujić Špiro, Kanjani za 1933-34	„ 50
Nožin Evgenije, paroh, Polača za 1934	„ 24
Karner Miloš, Maribor, za 1934	„ 36
Obrovac Đuro, Šibenik 1934	„ 18
Crkva Lazarica, Dalm. Kosovo 1934	„ 36
Bursać Isidor, paroh, Blovičino selo, za 1933	„ 36
Saoska narodna knj. žnica, Lug Derventa za 1934	„ 18
Jovo Jelčić, trgovac, Knin, 1934	„ 24
La Dalmatienne, Šibenik, za 1931-32-33-34	„ 108
Garčić Jovo, opšt. redar, Vilka 1933	„ 36
Crkva Sv. Nikole, Ervenik za 1934	„ 36
Giričić Ante, Vrljuge Molat za 1933	„ 36

Članarina za Maticu

Jovo Jelčić, Knin	Din. 12
-------------------	---------

Prilozi za „Glas“

Jovo Jelčić, Knin	Din. 64
-------------------	---------

Prilozi za Đački dom u Šibeniku

Sakupljeno na crkvenoj slavi u Dрнишу:

O. Nikanor Kalik,	Din. 30
O. Sevastijan Jović,	„ 10
O. Mirko Stojšavljević	„ 10
O. Naum Milković,	„ 20
O. Nikola Vukojević,	„ 10
N. Svetozar Sekulić,	„ 10
Nikola Manojlović,	„ 20
Zdravko Jakovljević,	„ 5
Miloš Kalik,	„ 2
Veljko Vukojević,	„ 10
Milka Cvjetić	„ 5
Nikola „	„ 5
Stevan I. Cvjetić,	„ 5
Vladimir Čolović, bogoslov	„ 1
Neda Tišma	„ 1

Svega po malo

Vladika Nikolaj (Velimirović) proti „Bate“ — Saradniku beogradske „Štampe“ dao je vladika Nikolaj odlučnu izjavu proti Batine konkurencije u Južnoj Srbiji, koja tjera u prosjake onamošnje obučarske radnike. Ko je Bata? pita vladika. Na kom je frontu on bio? Koliko je rana zadobio? Koliko li ratne oštete prijavio? Ko li je on, da može da tjera u prosjake ove male ljude, ali velike i zaslužne građane naše zemlje koji su izbjegli smrt od šrapnela, pa sada doživljuju goru, smrt od gladi? Zna li taj naš „gosi“ gdje je mjesto nezvanom gostu?

Borbu protiv Bate na zadružnoj osnovi — poduzeli su pančevački obučari koji su osnovali svoju obučarsku zadrugu i zadrugu prodavnicu.

Poslije 20 godina vratio se iz Rusije — jedan Kikindanin, Milan Krnić. Tamo je dopao ropstva u ratu, zatim radio u rudniku. Žena njegova dobila je vijest, još davno, da je poginuo pa se preudala, a on se u Rusiji oženio i doveo ženu i djecu. Kod kuće je našao sina od dvadeset godina, a njemu je sada 43. Priča da je u Rusiji život dosta težak i da seljaci ne podnose boljševički režim, ali ga se mnogo boje.

Opet medvjed u staji — složna obrana volova. U toru Sime Zubića iz Blagaja, kod Bugojna u sred noći pojavio se medvjed i napao jednog junca. V deći to ostali volovi skoče u obranu volog druga. U toru Zubićeva susjeda o jete volovi medvjeda i začuju borbu, pa provale tor i pridruže se ostalim govodima pasložno navale i protjeraju medvjeda.

КЊИГЕ И ЧАСОПИСИ

„ДЕЦА И РОДИТЕЉА“ Илустровани часопис за негу, исхрану, васпитање дјеце — здравље родитеља. Издавачи и уредници: Др. Миливоје Сарван - Др. Жика Марковић, дечији лекари. Редакциони одбор: Проф. Др. Матија Амброзић, шеф дечије универзитетске клинике, проф. Др. Милош Богдановић, шеф универзитетске клинике за женске болести и порођаје проф. Др. Димитрије Анашић, шеф универзитетске клинике за унутрашње болести, Живојин Ђорђевић, наставник учитељске школе.

Изашао је нов број за септембар са овим садржајем: Ж. С. Ђорђевић: Васпитање претшколског доба. - Др. Стаја Стајих: Трећи крајник - Др. Миодраг Врачевић: Туберкулоза и брак.

Кратке поуке: О деци: Свако дете нека има засебну постелу - Одбијање поврха од стране одојчета - У лето треба почети са очвршћавањем дјетета. **Из васпитања:** Рани полазак у школу - Самопоуздање малог љака - Хигијена рада - Сарадња родитеља и учитеља - Школа не може све - Погрешан пут. - **За родитеље:** Прва помоћ при повредама - ранама - Ујед од бесне животиње - Крвавање из носа - Заударење на уста - Знојење руку - Кад је један у браку туберкулозан. **Бабавник:** Примерни васпитач - Живот дјеце у Америци. Нашим читаоцима.

Господин Министар просвете својом одлуком ПБр 26054 од 7 VIII, а на предлог Главног просветног савета, СБр 713/34, препоручио је часопис „Деца и Родитељи“ свима школама и народним књижницама.

Тражите примерак на углед од администрације Милоша Великог, 71, Београд.

Представник власника „Привредно-културне матице за Сјев. Далмацију: Павле Зелић
Stampa Nove Stamparije - Šibenik
Представник Nikoла Čikaје'

Privredno - kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАС

Привредно-културне
матике
за Сјев. Далмацију

Годišnjepretплата: за чланове Матике 24 din.,
за нечланове din. 36.
Писма и новач слаш на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник, 9. Октобра 1934
БРОЈ 203/2 — ГОДИНА VI.

Vlasnik «Privredno-kulturna Matice za Sjevernu Dalmaciju»
Urednik PAVLE ZELIĆ
Telefon br. 84. — Broj ček. računa 38.242.

Поход владике Иринеја Босанској, Имотској и Цетинској Крајини

— Шта Владика проповиједа —

Имеђу 14 и 24 прошлог септембра владика далматински, преосв. г. др. Иринеј Ђорђевић са својом пратњом прокрстарио је Босанску Крајину, походио Имотски, и у Цетинској Крајини: Манастир Драговић, Отишић и Врлику, завршивши тиме јесенску сезону својих канонских посјета. Појава владике Иринеја у варош, било то у званичној форми било у полувзвичном облику информативних посјета свештеницима и разним установама народним, нема никада искључиво црквени, већ увијек општенародни значај. Зато наш лист не пропушта да Владика прати на његовом мисионарском путу прекоца и пионира нашег општенародног: моралноетичког, државно националног и привреднокултурног препорода. За ову прилику наш лист нема довољно простора да забиљежи све изразе оног истинског одушевљења и богатства душевних доживљаја и треперења која је при сусрету с Владиком осјетио наш патријархални човек Босанске Крајине, који је по непогрешивом водцу свог истинског осјетио да има посла са човеком који дубоко схваћа све плиме и осјеке његове душе, њене болове и страдања, њену пјесму и радости. Није могуће све то покушати на једној изломљеној линији: Босанско Грахово, Црни Луг-Губин-Врбица-Лијевно-Камен-Гламоч-Вагањ, где су хиљаде и хиљаде народа сретале Владика, с њим се Богу молиле, благослов од њега примале и слушале његове снажне бесједи у којима се, као и увијек, тако дивно преплићу наши национални мотиви са вјечним истинама еванђелским.

Владика као национални мисионер и социјалнокултурни раденик

Ове двије функције није могуће издвојити као два посебна правца Владичине дјелатности. У тим улогама он се јавља и на својој архијерејској проповиједаоници у цркви. Једнако као и при другим сусретима. Како где се осјећа јаче потреба потицаја и сарадње. Тако државно-национална идеја народног јединства, међуплеменске слоге и сарадње и међувјерског мира и љубави Владика прекопира више у срединама где је наш елемеат измјешан. Типичан амбијент мјешавина претстављају босанске варошице Лијевно и Гламоч, а потом Имотски. Сва три ова мјеста дочекала су Владика веома срдечно са изјавом да то чине искрено и с одушевљењем јер им је глас о Владика као националном и културном раденику стигао дачно прије његове личне посјете.

Поздрав Владичин ливањском Соколу

Ливањски Соко, да би се одужио Владика за његове напоре у том правцу, приредио му је нарочити концерт под проворима ковака. Дирнут том гестом Соколске музике у којој су заступљени припадници католичког, муслиманског и православног живља, Владика је са балкона упутио Соколу овај поздрав: **Здраво соколи!** — Радостан сам што вас данас видим па не могу да одолим а да вам нешто не речем. И ја сам ваш члан и поносим се тиме. Носите и ви поносно своје значке и униформе, развијајте високо своја крила. Имате с ким, имате с чим и имате где. Кад видим ваше одоре сјетим се што соко значи па зажелим да цио народ наш буде Соко, са одором или без ње. Нисте сами, све је најбоље с вама, у редовима вашим или близу њих. Нисте сами у краљевском сте друштву. Први брат ваш, брат ваш и друг ваш из краљевског је соколског гнезда. Ви не гамижете, ви летите.

Велик је био број сокола, без одоре у прошлости вашој. Њиховом заслугом ви летите прослављеном отаџбином својом. Ви сте прихватили њихове идеале, то је улога часна али и одговорна. Чувајте те идеале као своју, ива Бога, највећу светињу. Радуете се веома што вас видим у заједничком колу: и Словенце и Хрвате и Србе, — и православне и католике и муслимане. Пут ваш је добар и чистан, и нека је срећан ваш рад. Имате и непријатеља, али ко их нема тај и не вреди. Имате више, несравњено више, пријатеља.

Радуете се што браћа муслимани и католици не осјетите стид и неугодност да учествују у православној слави. Радоваћу се ако и моја духовна паства буде учествовала у слави вашој и ако сви будете овако дочекивали све вјерске и друге поглавице кад буду собом наше заједничке вриједности носили. Видим међу вама трговце, учитеље, чиновнике, сељаке и служитеље. Све је то часно кад се часно ради. Лијевно је ово, браћо, мјесто за барјак витештва. Лијевно Старца Вујадина.

Нека су срећна ваши путеи на славу Бога чија смо деца, на славу Краља (Живио!) и на славу дичног соколског имена. (Живио Соко! — Живио Владика!)

У Гламочу

Ведро и насмијано јесенско јутро навјестило је још из рана један ведар и радостан дан, овом одиета

дивном мјесту, за климатско лијечилиште богоданом, али још нетактутом, а камо ли искоришћеном. Дочек раван осталим босанским мјестима на овој турнеји. — Сусрети на граници коњаничких одреда са заставама, тркачке утакмице које први да донесе вијест, путем школска дјеца са учитељима, групе сељака и сељанки, на улазу у варош преставници власти, вјерских заједница, школе са дјецом, свештенство, масе народа. Звона, прангије, пјесма, моклици, поздрав, отпоздрав. Свећава литургија са пјевачким збором. Црква препуна народа свих трију конфесија Хоће свака да чује ријеч Владичину који, као Кнез на Косову, заклиње на братску љубав и заједничке напоре на сложном изграђивању скупо стечене отаџбине. — **Радоваће се Бог наш, који је заједнички стац православнима, католицима и муслиманима!**

На великом банкету коме су учествовали преставници свих трију конфесија пало је неколико значајних здравица. Говорници из мјеста изражавали су радост што у својој средини виде Владика истинског југословенског идеолога и вјерског старјешину који сије братску љубав и племенску сарадњу толико потребиту нашој отаџбини уопште, а њиховом мјесту посебно. Високо цијене Владичину улогу пионира културног и социјалног препорода.

Владика је као и свугдје, одржао одушевљену здравицу Краљу, потсјетио на горка искуства којима је наш народ платио своју неслогу у прошлости и обилаз благослов којим нас је Господ обдарио кад смо се сложили. — **Бесмо некад велики и слави, па нас неслога понизи као никог у свету. Слога нас опет диже, кућа наша се скупи постаде велика, она има домаћина, славна имена и светли традиција. Душмачи наши некадашњи данас се отимају о наше пријатељство.**

На расстанку Владика поновно говори о културним прегнућима, о улози интелегенције у народу. — **Крајина је ово, браћо, повосаа и славна Босанска Крајина. Све своје је кроз стољећа давала и дала на жртвеник Слободе и све је изгубила осим свога чојства и витештва. Дужност је Слободе да јој навади големе губитке на пољу духовне и материјалне културе. Тај дуг терети наше школоване синове и браћу. Кома је више дано, више се од њега и тражи. За те проблеме потребита је племенска и вјерска слога и сарадња. Није то круно поље за ситне душе које живе од вјерских задјевица, ниши је тај терет за уске груди племенских ексклузивиста.**

Имотски

Иако је био радни дан једне од најжурнијих сезона (тргање) и седмични пазарни дан, ипак је, за два

дана Владичина боравка тамо, шваро изгледала као мобилисана. Није ни чудо: владика тамо долази послје 42 године. Осим тога факта, интерес је побудила сама личност владике Иринеја, као таква. То су јасно изразили говорници у својим поздравима.

... У ову чемерну општину, која је удаљена и од Бога и од људи, ријетко када набаса какав моћан путник; а и када наиђе изгледа, да му је дуги и тешки пут, који је морао превалити док је до нас стигао, изморио и дух и тијело. И тако крајина чамизанемарена и запустена.

Можете, дакле, замислити, каквово нас је задовољство и весеље обузело, каковом су се топлином наше груди загријале, какове су се наде у нама пробудиле, кад смо дознали да нам долазите у походе; јер ма да је ово први пут да Вас видимо, нисте нам непознати: Ваш велики глас претекао је Ваш долазак.

Познато нам је, да је Ваш долазак на Владичанску столицу у Шибенику означео нову и сретнију епоху у повјести Сјeverне Далмације Ми Сјeverној Далмацији не завидимо, већ јој се од срца радујемо; а Ваше Преосвештенство молимо, да и на нас сврне свој поглед и да нам својом моћном потпором помогне, како би могли бити још јаче на корист, част и понос Краља и Домовине". (Начелник Г. Ј. Грубишић)

... Мислите: далеко сам од родног краја, а ја Вам кажем нисте. Хисторици кажу да је ово крај најхрватскији, данашњица потврђује да је најхрватскији и најкатоличкији. То је тачно. Али видјете традиције нису тако живе као оvdје. Има једно село за које народ вјерује да је родно мјесто Краљевина Марка, у другом народ показује Марково „Скакало", племе Мрњавића у једном васеку вјерује да је потомак кнежевског племена Мрњавчевића. — Јесмо ли, дакле, једно и ко нас може подијелити. Ви нас, Преосвештени, не дијелите у својим родољубним осјећањима ни на Србе ни Хрвате, ни на православне ни католике. Чули смо за Ваше напоре у Сјев. Далмацији. И ми смо Ваши, обратите поглед и на нас. Ако нам будете у близини наш чокот неће увенути (Др. Јово Радаковић).

Са становишта на коме стоји наш лист, интересантан је био говор народног посланика г. дра Јанка Рако који је на банкету упутио ријеч Владика и казао поред осталог и ово:

„Ви познајете наш народ, као да сте годинама овђе. То видим. Радуете се да Вас могу поздравити. Глас о Вама стигао је до нас прије Вашег доласка, као о црквеном поглавци који није само то, но и прави народни човек и трудбеник на свим пољима народног напретка. Наш крај је забачен, али Ви покажете

да није изва свачијих деђа. Наш народ оба племена, као што чувате, отимље се овђе о Марка. Значи да он није здружен само пјесмом и јунацима, већ својом прошлосту која му је идентична. Али смо били одгајани у равним правцима. Народ није национално био свјестан јер није сваки учени човек осјетио потребу да у народу ради. Народ је данас заостао привредно и културно јер нема интелектуалаца који за њега осјећају. До јучер је народ служио „господару“ и вметовао, па зар је он крив што је заостао. Тек данас је постао слободан у слободној отаџбини, свој на својој њиви и у својој кући. Али нема вођа и просвјетљених сарадника. Ми смо овђе пецели у том правцу. Будите нам Преосвештени, заштитник, адвокат“.

Владика реплицира

„Има нешто труло...“

Поред опширне здравице Краљу, у којој је као и увијек, на свој, врло интересантан начин додирнуо мноштво горућих проблема, Владика на банкету поново устаје, потакнут ријечима г. Дра Рака, говори дуго па између осталог каже:

„Време је наше судбоносно славно. Мали број људи зна шта наше време значи. Грех је то не говорити, не опомињати. Ми смо на великим висинама нашег националног замаха а на великим висинама може мовак да се заврти и пад је онда страхан. Висине увијек претстављају опасности моралне, а ове за собом носе пропаст целом бићу. То је бивало у нашој историји и несме да се понови. Није нас за ништа судба измешала да нико није у стању да повуче границу између наших племена. Прст је Божји ту: да у заједници кројимо судбину своју. Ако будемо повлачили сваки на своју страну, сетимо се прошлости: на каквој смо висини и какав нам може бити пад.“

„Добро рече г. посланик, да се у Далмацији многе добре ствари спотичу о интелектуални слој нашег друштва. — То истиче „без обзира да ли ће се коме замјерити“. И ја исто то кажем: сва је ствар у томе, имамо ли куражи да истини погледамо отворено у лице и да отворено кажемо. Чим се јавља неповјерење између града и села, значи да ту нешто има. „Има нешто труло...“ Кад можемо за софром овако заједно — сељаци и несељаци — зашто не би и ва сваком корисном послу. Само искрено, без задњих намера, предано и несебично, па ће нестати неповјерења као росе на ветру“.

Цетинска Крајина

Сусрет што га је Владика приредио народ у Кољанима спада међу најсвечаније на читавом овом походу. Група кољаника са заставама ишчекала је пред мјестом. У мјесту сва школска дјеца са учитељима и велик број народа, у име кога Владика поздравља члан Епарх. управног одбора сељак Марјановић, у име учитељства и школа учитељ г. Бобановић. Пред манастиром чека друго мноштво народа, поздрав о. игумана Наума Милковића, отповдрав Владичин народу; збова, прагње, поклици, одушевљење велико. Сутрадан ауто и аутобуси гостију из Сиња, већином римокатолици, и из Врлике.

Поред значајних здравица и говора у манастирској трпези владика, је на литургији одржао необично импресиону бесједу о улови наших манастира у прошлости, као националних тврђава, које су паљене

и рушене као и сва друга ратна утврђења, а затим је прешао на моралну, културну и социјалну улогу коју манастири треба да данас преузму. У вези с тиме Владика рече: „Ново доба наступа за наше далматинске манастире, сасвим ново: у њихову унутрашњем животу и њиховој спољашњој мисији и зада-

Измирење Ирода и Пилата

Неоспорно најсвечанији дочек на читавој турнеји, приредила је Владика Врлика. Ту су опет среди кољаници, а на улазу у варош искупило се сво становништво Врлике, како православно, тако и католичко, са жупником фра Пилом Вуковићем. Сељака на хиљаде. На сусрету поздравно је опћински начелник г. Кулишић, а затим је сав народ са литијом кренуо у цркву. На свечаној литургији којој је присуствовало дванаест свештеника, Владика је изрекао необично снажну бесједу:

О измирењу Ирода и Пилата

у којој је међу осталим рекао: Кад је требало осудити Христа зликовци се измирише да би отесали крст за Господа. Гробари Духа и Истине мире се над гробом њеним. Ирод ликује, а Пилат пере руке, — и два дотадања душмана постадоше добри пријатељи. Никакво чудо. Зликовац се пре разумије са зликовцем, брже се измире него са добротвором. Тако је било онда кад су се плеле замке да се ухвати Христос. Тако је судба Његове Цркве и данас, — у много прилика. Кров њену дугу историју било је много Ирода и Пилата. Лако су они пружали руке да сатешу крст Спаситељу. И данас има Ирода и Пилата. И данас једини тешу крст, други га носе; једини вјешају, други су вјешави. Имате земаља гдје се најзавађеније партије мире за заједничку борбу против Христа. То раде и друштвене групе, то исто раде и многи појединци.

Али су заборавили Ирод и Пилат да суде онога ко не може бити суђен. То и данас заборављају многи Ироди и Пилати. И њихов је гријех већи и тежи, јер они суде и руке дижу на своју рођену Мајку. Јер „ако данас Србин живи крај свих зала, Црква га је одржала, њојзи хвала.“ Песник је ово казао за песму, али ја питам ко је створио и одржао Песму на коју овде песник мисли — песму Филипа Вишњића и осталих слепих пророка наших. Госре главу! Говорила је Црква која је душу грејала, а загрејана душа песму певала. „Напоље с веронауком из школе!“, кажу данас неки просветни Ироди и Пилати. Тако! Зар Пилатски напитац деци нашој?! Многи се пре данас кад су прси сигурне. А кад не беше ритера ни витезова, ни силе ни власти, кад сви барјаци беху доле пали, а груди ломљене као кошаре од прућа, прсила се раја са калуђерима и свештеницима као јединим вођама.

Не долазим сваки час, али кад дођем долазим у име Христово! Не будите Ироди и Пилати! Рађе, ако сте страшиви, будите страшива деца. Не мирите се и не пружајте један другом руке у име зла. Мирите се у име добра и ако треба главе некиду за правду Божју, за име Његово. Христос је казао апостолима: „Мир в м“, јер су били на његовом путу. То исто каже свима који су на његовој стази. На тој стази свађа је тежак, неопростив грех. Без слоге, без искрене сарадње није нигде ни-

цима у народу. За ту њихову мисију ја одговарам Богу и Светој Сави, али самном одговарају и манастирска сабраћа, а не мање и народ“.

Послије легитимне посјете Отишићу, гдје је такође свечан дочек припремио прото Стојсављевић, Владика је кренуо на завршну тачку свога пута — у Врлику.

какво добро никло: ни у породици, ни у ширем друштву — у држави. Неслога је само вла сијала и несрећу жела. То је свачије искуство, наше поготово.

Али кад се са Божје стазе крене, Христос је казао: Нисам дошао да донесем мир него рат: да завадим оца и сина, мајку и кћерку, брата и сестру Духа Божјега ради. — Христос је то казао браћо моја, и то нешто значи. Значи да не смије отац Божјим, а син сатанским путем, па да опет буде мир. Јер где ће онда тај мир свршити? Несме десни образ бити за поштење, а леви за непоштење. Несме се мирити побожно са безбожним — ни у Врлици ни нигдје друго.

Молимо се Богу браћо моја, да уши наше чују што Господ народу нашем каже; да очи наше виде што рука Божја пише. Молимо се да задржи Господ језик наш и руке наше од дела која ће срамотити име Његово. Молимо се да не будемо Ироди и Пилати, да се не миримо у име зла. Да Његова реч буде и наша, његова победа и наша. Немојте браћо мале ствари да упропасте велике. Идите за онима који раздружују — који луже зло од добра, а не за онима који окупљају у име зла. Тако ћемо бити синови Божји и синови наших предака.

На банкету пало је неколико здравица и говора.

„Вође — ако вису мученици, они су експлоатори.“

Поред здравице Краљу Владика је на концу устао и казао отприлике: Радујем што је ова наша софра шарена по свом саставу. Све домаћи синови из равних мјеста, равних звања и занимања, равних вјерских и племенских, али наших братских припадности. Хвала браћи сељацима на овако великом одавицу овој данашњој слави. Село је, браћо, извор из кога смо изишли, кичма нашег народа; то није реч, то је факат. Сви ми заједно мучне смо тековине суза, напора, стремљења. Нека је хвала и слава нашим претцима, нашим вођама мученицима.

Ако вође народне нису мученици, они су неминовно експлоатори. Хвала нашим претцима, а нема њихов понос, али и дужности многе и тешке. Ми се не можемо навинути. Ми имамо доказа да жртве рађају благословеним плодом, а обијест несрећом. Нама није до обијести ни ситничавости, времена су пуна одговорности. Кад је ријеч о Отаџбини, још таковако скупо стеченој, и њеном моралном, културном и националнодржавном изграђивању ту престаје свако друго диференцирање (издвајање) по таборима: вјерским, племенским класним, професионалним и другим, а остаје издвајање двају јединих табор: на једну страну табор радних, стваралачких и прегарних елемената из свих конфесија, редова и занимања, а на другу страну негативни елементи из свих тих споредних посебности. Нек се знаде ко је гдје, па онда руке на посао. То је моја идеја водила у мом јавном раду. То ја кажем са владичанског амвона и са учитељске катедре. А тако и радим: гласно и јавно, да сваки чује и види.

О рационалном приправљању вина

— Најважнија упутства за наше тежаче —

Сумпоранје и гњењење. Нај маст треба сумпорати тако, да му се на сваки hl дода по 3 dekagr. те соли, али не наједанпут, него треба ту количину додати у 3 пута.

Kod početka berbe, osim što moraju biti pripravne koslate, mašnjaci, koševi, košare i ostala potrepština mora biti gotova i otopina bisulfita. Recimo, da se nadamo rodu od kakovih 100 hl. masta. Za tu količinu rođa otopićemo 3 kg. bisulfita u 25 l cijeda, tako da ćemo u svakom četvrtu litre (kvartu) masta — a u 25 lit. ima ih 100 (četvrt) — imati otopljena po 3 dekagr. bisulfita.

Kako se bere — trga, tako se pure košare, vidra kašete i grožde se baca u košare, gdje se masti. U koži se grožde masti nogama. Taj način gњењења ima svoje dobre strane, jer se negama ne mogu nikako zgnječiti ostavine, niti ozlij diti sjemeake-pač ce, tako da je isključeno, da u cijed dospije gorčina i trpkoca. Razumiје se, da mora onaj, ko gњеč, prije gњењења noge valjano oprati.

Zgnječeno grožde-mast pada u mašnjak (maštelan) iz koša, a gdje koša nema, mast se gњењењем tvori odmah u mašnjaku. Na svaka 3 hl. masta (to su, dakako, mjere od oka) treba dodati po jedan četvrt od priredene otopine bisulfita. Tako dodajemo odmah kod gњењења svakom hl masta po 1 dekagr. bisulfita. Svaki put, kad se doda otopina bisulfita, treba mast dobro izmiješati,

Zgnječeno grožde-mast vozi se doma u konobu, gdje se nastavlja rad započeti u vinogradu, pa se pripravlja vino, i to: ili crno, ili žutina, ili bijelo, ili opol.

Pripravljanje crnog vina. Čim je stigao crni mast u podrum, treba odmah na mašnjake (maštelune) postaviti sita, pa odijeliti mast od octovina, jer mast — kad se pripravlja crno vino — mora da vri bez octovina, na samim košicama. Octovine treba odstraniti s razloga, što bi iz njih u vino prešla sva njihova gorčina i trpkoca, pa vino ne bi bilo ljupko i ugodna teka, nego trpkо, tvrdo i neprijatno.

Kako se octovine odstranjuju, tako se iz mašnjaka, koji se puni ispod sita cijedom i košicama, pune badjevima, u kojima će da prevrije crni mast i da se tvori crno vino. Čim se u tim badjevima zapazi vrenje, treba opet mastu nadodati na svaka 3 hl po 1 četvrt od pripravljene otopine bisulfita. Ako bi mast u vinogradu uzvario, onda neka se i taj drugi četvrt, mjesto u konobi, doda u vinogradu. Dodatom drugog četvrt otopine biće mast bisulfitovan drugim dekom bisulfita po hektolitru. Treba mu još dodati i treći deo po hektolitru. Taj ćemo mu dodati, kad se u njemu pojavi burno vrenje. Čim dakle opazimo, da je burno vrenje u potpunom jeku — da u badjevima žestoko kluča — opet ćemo dodati i to po posljednji put, na svaka 3 hl masta po 1 četvrt

otopine bisulfita. Tim ćemo konačno dodati i treći dek bisulfita na svaki hl masti. Mast će tako biti bisulfitovan količinom od 3 deka bisulfita na svaki hl i, što je glavno, on će vrijeti.

Dodavanjem količine od 3 deka bisulfita u 3 puta na svaki hl masti priredivanje otopine, može se udesiti kako se hoće, glavno je samo to, da se ta količina (3 deka bisulfita) doda u tri puta na svaki hl. Može se n. pr. prirediti otopina bisulfita i tako, da se svaki dek bisulfita otopi u jednom četvrtu litre cijeda, pa da se onda na svaki hl masti doda — i to tri puta po četvrt litre te otopine svaki put. Na svaki hl masti bi se tako dodalo 3 četvrti otopine, a jer je u svakom četvrtu otopljen po jedan dek bisulfita, mast bi upravo dobila na svaki hl do 3 deka bisulfita.

Dodavanje vinske kiseline. Naš masi, kako je poznato — jer smo na jugu — oskudijeva ukupnom kiselinom, pa se zato naša vina preko ljeta kvare i to obole od muhe (brsate blute). Ta se bolest ne može nikako izliječiti, ali se može predusresti dodatkom vinske kiseline, koja neće nikako dozvoliti da vino omutavi. Vinske kiseline treba našem mastu dodati od 5 do 10 deka na svaki hl. Vinska se kiselina ne smije dodavati u gotovo vino, nego u mast. Ona mora skupa s mastom prevreći. Dodata u gotovo vino, ona ga u toliko kvari, što takovo vino nije na jeziku skladno (harmonično), t. j. nije pitko, ljupko. Mušteri e takovu vinu prigovaraju i rado ga ne piju.

Vinska se kiselina prodaje u obliku kristala ili kao prašina. Radi čistoće — da ne bi nabavili patvorenu kiselinu — bolje je kupiti je u kristalima, nego li u prašini.

Mjesto vinske kiseline, koja je za težaka prilično skupa, bolje se isplati dodati mastu zelenog (nezrelog) grožđa. To je t. zv. zelenčina, paljetci ili martinje grožđa. Sok toga zelenog grožđa veoma je kisao. Litra toga soka sadrži oko 3 deka kiseline. To zeleno grožđe je veoma tvrdo, zato ga treba dobro zgručiti, da mu zrna ne bi ostala čitava. Čim se zelenčina smasti, treba je odmah dodati mastu.

Sladorenje masti. U rđavim godinama, kada grožđe, uprkos čekanja, nikako ne može sazrijeti — kad ne pomaže ni čekanje do 20 oktobra, kao na pr. lanjske godine — onda treba mastu dodati sladora, dakako opslu-

žujući pri tome propise zakona o vinu. Ali sladora treba toliko, da gradacila mastu skoči na onu normalnih godina. Slador treba dodati, razmije se, prije nego je mast počeo vreći, ili ako to nije moguće, onda svakako dok mast još vri.

Kvaliteta sladora. Slador, bilo od šećerne repe ili sladorne trstike, treba da je najbolji: potpuno bijel, u kristalima, suh, a ne vlažan, garantovan sa 98 do 99% sladora, a bez stranog ukusa ili mirisa.

Narodni vezovi

Naši narodni vezovi imaju svoju veliku nacionalnu i umjetničku vrijednost. Narodni vezovi su izraz narodne duše isto tako kao i narodne pjesme, priče, poslovice i zagonetke. Naša veziljska umjetnost potječe iz daleke prošlosti. Prenosila se s naraštaja na naraštaj kao i ostala narodna tradicija. Jugoslovenski narod robujući tuđinu sačuvala je svoje duhovne osobine najviše u svojim rukotvorinama. U njima je izražavao svoju vještinu, umjetnost i svoju naklonost k lijepom i pravdom — svoju estetsku sklonost za harmoniju što je izraz uravnoteženosti u duhovnom životu, ljubav prema pravdi i redu, koja se izražavala i u ljubavi prema ljepoti i idealnom napretku i harmoniji. Za doba robovanja to je pored pjesme i predanja bio najvidniji znak narodne originalnosti i izražavanja narodnog duha. Naš poznati pjesnik Milan Rakić u svojoj pjesmi: „Jefimija“ oživljava sliku prošlosti kad „Jefimija... veze strašne boli otmene joj duše“.

Poznato je da su vezovi njegovani u našem narodu kroz sva vremena i u svim krajevima njegovog postojanja i u siromašnim kolibama, i kod pastira i u dvorovima plemića i velikaša.

U Jugoslovenskom narodu nema veće druge grane u kojoj bi bilo toliko osnovnog jedinstva kao u narodnim vezovima, ali i toliko lijepe raznolikosti kao što se baš u vezovima iskazuje. To su fine nijanse koje se iskazuju ne samo u razlikama Dalmacije, Bosne, Stare Srbije ili Hrvatske i Slovenije nego i raznolikosti koje se javljaju između Bukovice, Kotare, Kosova polja, Petrova polja, Vrlike, Slavonije kao i Skopske Crne Gore ili sa podnožja Šar-planine. Ovo je najbolji znak da je vez izraz psihičkih

Određenje količine sladora. Glede količine sladora, koju treba dodati na svaki hl cijeda u svrhu popravka, vinogradar neće pogriješiti — obilato će pače sladorititi — ako za svaki grad snage, kojim hoće da svoje vino pojača, doda cijedu na svaki hl po 2 kg sladora. Ko hoće tačno, da tu količinu odredi, neka to učini na temelju tablete koju je sastavio profesor Sajfert (Seifert), a koja se nalazi na str. 79 knjige „Radnje oko vina“ od Bobanovića i Ivon-Bilića.

osobina i odraza koji priroda stvara na dušu čovjeka.

Seljanke čuvajući svoga stada unosile su u svoje vezove svu svoju dušu: molitvu, pobožno osjećanje, kletvu, svu svoju tugu, bol, čežnju, osjećanje ljubavi prema bratu, majci i rodbini, erotička osjećanja i sve za čim suvenule. Još od ranog djevojačkog doba one su vezle „povezače“, „naprave“, „sadake“, „haljine“, „čarape“, „oboške“ i ostale sastavne dijelove nošnje — to je bilo pripremanje za udaju. — One su u ove vezove unosile sve nade i čežnje svoje budućnosti i ovo su bila mala umjetnička djela, u kojima su djevojke htjele da izraze svoju vještinu, svoj smisao za red i ljepotu i svoju vrijednost. Na taj način zabavljene u cijeloj svojoj mladosti sa jednim lijepim radom one su se vaspitavale za život kroz umjetnost.

Ali narodni vezovi nemaju samo smisao i značenje ljepote i umjetnosti, oni imaju i svoju praktičnu vrijednost. Vezovi su od onog grubog materijala od kojeg su se krojila odijela — stvarali ne samo najljepšu nego i najtrajniju i najhigijenskiju nošnju. Tu je najbolje sastavljeno lijepo sa korisnim.

Naročitu pažnju treba obratiti ljepoti starinskog veza u Dalmaciji, jer u malo kojem kraju naše zemlje narod još uvijek goji starinski vez, čuva svoju tradiciju i ne da „modernom“ da je uništi, pokopa kao u Dalmaciji t. j. u njenom zagorskom dijelu.

Život našega naroda razvijen je u duhu visoke umjetnosti. Narodna pjesma, narodna pripovijetka, poslovice, a u tom redu narodni vez, predstavljaju umjetnost prvoga reda. Naš vez može se ubrojiti među najljepše estetske ukrase što ih je ljudske ruke izradila.

A uzroci, koji su uticali na ovu zaostalost, malo ih se tiču.

Od drugih posmatrača, koji nijesu ovaکو površni, čuje se već nešto drugo, jer su vrišćanje suda o jednom povešem kraju uzeli sasvim drugo-jačije. Ovi su prvo posmatraća dobro rastrali svoje oči, iz čega se odmah vidi da hoće dublje posmatraće, koje će ih dovesti dotle, da će oni na kraju moći kazati o bukovачком narodu svoje potpuno odgovarajuće mišljenje. Oni doduše isto gledaju u sadašnje staње Буковчанаца и из њега виде, као и први површњаци, да је збиља народ, уз сиромаштво на виском степену културе.

Него здраве очи и здрав ум налаже да свачему траже и узроке, који су кроз вијекове условљавали данашње стање тог народа, па наставши узроке тог чемерног стања буковачког народа, уздахнуше и у себи помислише, да је овај привредно сиромашни и заустушени крај још и добар, колико су му дали природа и људи.

Ta ljepota se susreće svugdje, u Bukovici, Ravnim Kotarima naših slavni serdara Jankovića i Smiljanica, Kosovu i Petrovu Polju, Cetinskoj Krajini, Zagori, Konavljima, Krivošijama kao i na ostrvima. Svuda su žene urešene kao proljetne livade, a muškarci kao naši junaci iz pjesme. Kod njih je čista umjetnička inspiracija. Tim našim neznanim narodnim umjetnicima *Igla* je pero, *Igla* im je ključica. One pišu i stvaraju stilizirajući bilje, cvijeće i životinje, sve harmonički, bez uzoraka rješavaju svoje vlastite, matematičke i geometrijske probleme.

Vezovi se dijele u glavnom u šarene i bijele. Šareni su pretežno u kopnenom djelu, a bijeli na ostrvima. Šareni su vezovi različiti i prema predjelima imaju svoj lokalni karakter. Po vezu se razlikuje selo od sela: u kršu i kamenu bez zagasitih boja, gušći i puniji, a u ravninama boje su življe, veseliše, svijetliše. Po vezu se zna ko je u veselju, ko u tuzi, ko je stariješina, ko sluga, razlikuje se muškarac oženjen od momka, djevojka od udate žene, udovice i stare žene. Čak i duševno raspoloženje može se pročitati iz ženskoga veza. Sve je tamno napisano. U rukama tužne vezilje i igla plače. Tužna žena ne unosi u svoj vez sjaj i čar vedrine, nego tužne i tamne ornamente. Najljepši dalmatinski vez je u Bukovici i Ravnim Kotarima, gdje narodna etika još cvate. Osobito se ističe svileni šareni vez na muškim ječermama. To su pravi mozaici od komada šarenoga sukna, po kome se poslije veze ornament najstarijega porijekla i imaju sličnosti sa onima oko Prizrena.

Naš narod, bez obzira na krajeve u kojima živi bogate je fantazije. Svake šare, svaka vezilačka figura ima svoj tajni simbol. Šareni su vezovi, koji otkrivaju veselje. Kad ornamenta nema znači da je vezilja za čas zatvorila u svoje srce veselje života da se povrti suncu i sjaju.

Starci i starice traže zagasiše, tamne boje, a svjetli ornamentat je svojina mladosti. Ljubav je ona snaga koja traži ukras. Vjenčani darovi su najfiniji vezovi.

Maramica, koja se dariva o pivljanju, najljepši je vez na primorju jer su te maramice ljubavni darovi. I do boje te maramice drže djevojke mnogo. Tako zelena boja veza ozna-

strujućim kamenom po kamenju. — Pravih narodnih škola prvo toga nije ni bilo. Od kulturnih ljudi niko nije, može se reći, vidio u Bukovici ni zalazio, da živom rječju širi prosvjetu i kulturu. — Bojnih komunikacija kroz Bukovinu nije uopće bilo, pa niko kroz nju nije ni prolazio, da samo vidi kako je u njoj. Od stranih ljudi se je jedino mogao vidjeti javdar ili poreski i opštinski egzектор.

Onaj ko ima namjeru da reče objektivno mišljenje o Bukovici, može otvoreno da kaže ovo: Pod kakovim su god uvjetima pred više vijekova živjeli praoci današnjih Bukovčana po Jужној Србији, Босни и Херцеговини, па и послје насељења у данашње своје крајеве, да су им увјети за живот остали скоро исти до данашњег дана, осим што су скоро добијали слободу. Народ је због нехајства својих кроз више вијекова туђинских господара остао вавда у својој примитивности и сиромаштву.

Душан С. Лакић, учитељ

Буковица и Буковчани

II) Буковчани

(Наставак)

Посматрајући данашњи живот Буковчана јасно упада у очи, да су они веома заостали у многоме што је напредно. И посматрач којему су мање познати узроци овакове њихове заосталости бациће вјероватно кривицу на њих, па ће напосто рећи кад су данашње вријеме дочекали у оваком стању, да је то народ од природе душевно заостао, те да и данас старати се о њихову напредку и подизању значи млатити празну сламу.

Ово стварно чешће пута и говоре они, који буковачки живот гледају само на једно око, дакле потпуно површно. Њима је као мјерило о душевној способности овога народа само то, какав је народ данас у поређењу с другим напредним дјеловима свијета или нашега народа.

čuje nadu, modra vjernost, crvena ljubav a žuta mržnja. Svi ti radovi šareni i bijeli su individualna svojina pojedinih vezilja.

U današnjem građanskom društvu motivi iz narodnog veziva uzimaju se kao najljepši ureš u kućama pa se i u inostranstvu kao takovi prodaju.

I tako vezovi imaju za nas veliko značenje istorijsko, nacionalno, estetsko, privredno i oni su postali sastavni dio narodnog života.

N. K. VIII gimn.

Uglednom Uredništvu „Glasa“
S i b e n i k
Gospodine Uredniče!

U vašem cijenjenom listu broj 202 na strani 3, dne 18 avgusta izašla je jedna izjava sa potpisom gosp. Bene Šare, a tiče se naše zadruge, pak Vas molimo da nam u idućem broju ustupite malo prostora, i uvrstite gosp. Šari slijedeći odgovor:

„Iz Koraljsko-spužarske zadruge u Zlarinu“

Stojeći na stanovištu zadružnog pokreta, nijesmo voljni putem štampe upuštati se sa polemikom u raspravu o zadružnim pitanjima sa gosp. Šarom. — Međutim kako je zadruga izazvana i sa te strane po gosp. Šari, nametnuta nam je u dužnost, da ga i u ovom slučaju uputimo na zadružno polje reda, rada i borbe.

Gosp. Šari je vrlo dobro poznato da naša zadruga imađe svoj pravilnik i poslovnik sa kojima je vezana uz pravilnike i poslovnike drugih zadružnih i nadzornih ustanova. — Ovi pravilnici i poslovnici, regulišu čitavo polje reda i rada u našoj zadruzi, i sa njima se zadruga rukovodi. — Pak prama tome upućuje svakoga zadrugara pak i gosp. Šaru, da je put radu, raspravama i borbi u zadruzi a nikako vani i putem štampe, jer to ne pristoji jednom svijesnom zadrugaru.

I ovdje je slučaj, da je gosp. Šare skrenuo sa pravog zadružnog puta i polja. — Zadruga odnosno njezin nadležni forum, a to je ravnateljstvo, ima pravilno pravo da svakog zadrugara, kada skrene sa pravilnog puta isključi iz članstva, a naročito kada postoje za to isključenje dublji razlozi. — Isključen ima pravo, da se u odredanom roku prizove na Nadzorni odbor koji o tome definitivno odlučuje.

Gosp. Bene Šare je isključen iz zadruge, u pravilnom roku nije se prizvao na nadzorni odbor, pak je prema tome definitivno isključen iz

članstva. — U koliko želi da o tome reče konačnu riječ skupština, može mu se udovoljiti i sa te strane.

Za pregled zadružnog poslovanja uopće, nije potrebno da gosp. Šare moli nadzorne vlasti jer to one redovito i te kako vrše. U koliko gosp. Šare želi da se u zadružni rad zaviri malo dublje, častimo se istaći mu, da je ne samo u svako doba slobodno nadzornim vlastima, — nego i svim zadrugarima kada to zažite, a mogu da istrizaliziraju i najmanje sitnice u njezinom radu od osnutka do danas.

Za sada ovoliko kao odgovor gosp. Beni Šari na jedan zadrugarski način.

Gosp. uredniče zahvalni vam ostajemo za ustupljeni prostor, a za buduće bi smo zamolili; da se nikakav članak o našoj zadruzi ne oštampa prije nego se provjeri da li kritika ima oslonca na istini.

U Zlarinu, dne 18 septembra.
Za nadzorni odbor: Za ravnateljstvo:
Predsjednik: Ravnatelj:
Anton Petrin, Jakov Manoš Jer. Antonja, Kursar Fr

Pretplata za „Glas“

Prota Milan Macura, Šibenik za 1934	Din. 24
Andreis Mirko, Smilčić za 1933	« 24
Millić Petar, pensioner, Obrovac za 1934	» 24
Prota Nikola Novaković, Obrovac za 1934	» 24
Bulovan Ilija, vojni sveštenik, Varaždin	» 24
Aleksa Graovac, načel. Smilčić Mučalo Frano, Vrlika, 1934	» 36
Mirković Jovan, činovnik, Sinj	» 24
Crkvena Opština, Bilišani	» 24
Crkvena Opština, Obrovac	» 24

Članarina za Maticu

Prota Milan Macura, Šibenik	Din. 12
Andreis Mirko, Smilčić	» 12
Millić Petar, pensioner, Obrovac	» 12
Crkvena Opština, Bilišani	» 12
Crkvena Opština, Obrovac	» 12
Prota Nikola Novaković, Obrovac	» 12
Bulovan Ilija, Varaždin	» 12
Aleksa Graovac, načel. Smilčić	» 12
Mirković Jovan, Sinj	» 12

Prilozi za „Glas“

Porodica Berić, Knin, prigodom smrti Marka Mirkovića	Din. 30
Prigodom proizvodstva na Igumanstvo O. Nauma Milkovića i protojerstvo Petra Stoj-savljevića: Prostran Stevan	« 20
Zelić Pavle,	« 20

Iz temelja su, dakle, poprješna mišljeња ovih koji se zalete pa kažu, da su današnjem zaostalom stajbu Bukovčana krivi sami oni. — Ne, vijesuju oni tome krivi veћ kleta vjekovna sudbina, za vrijeme koje je bio vavda mrak nad њиховим крајевима.

Nije evo prošlo niti dva decenija od narodnog oslobođenja, pa se je veћ u raznim pravcima počelo iћи napreću ili bar pripravati put za његов dolazak u onoj mjeri, koji može da postoji u jednom prirodno siromашnom крају.

Сами Bukovčani i сви они пио-вири, који раде за напредак Буковице добро знаду, да се њихов крај неће моћи подићи, да обилно у свачем цвату, као плоднији дијелови ваше државе, али да се неће успје народ подићи у скромном наплетку, то је сваком напредном човјеку немогуће и помислити.

У вађе време редом се подижу народне школе, оснивају соколске, чете, стрелачке дружине, задруге и

друго, а да све ове установе неће утицати на подигнуће своје околине, то нико не може вјеровати.

Буковчанима требају само врсни радници и воје у разним правцима, који ће за њихов напредак радити не по сили закона, већ из љубави, па ће они сигурно дочекати своја боља времена. Ако не кроз неколико година, а то ће бити кроз неколико decenija, па нек прође и који вијек, али ће очекивано боље време ипак доћи.

Што се тиче проматрања Bukovčавца као типа, први ће површни проматрачи рећи о њему оно обично, да је то тип неспособна човјека, звекан божји, дивљак, неотесанац, или кад хоће да се још презирније о њему изрази каваће „мурле“. Укратко, тип с којим се не може ни почитати какав напредан рад.

Други посматрачи, држећи се оне своје темељитости и објективности, каваће напротив, да је Bukovčанац тјелесно врло здрави, а и умно доста обдарени дио нашега народа.

Prilozi za Đački dom u Šibeniku

Na banketu u počast preosv. g. Epliskopa Dra Irineja prilikom njegove posjete Imotskom na predlog g. Dušana Matijaševića sakupljeno je din. 512, a priložiše ova gospoda: Dr. Jovan Radaković, advokat din. 50; Dr. Mirko Tonković, sr. sanitetski referent din. 20; Dr. Janko Rako, narodni poslanik din. 50; Dr. Pave Radovinović, posjednik din. 10; Anton Buč, poglavica sr. Suda din. 22; Jovan Vlajčić, opančar din. 20; Ante Markota, učitelj din. 10; Jakov Grubišić, opšt. načelnik din. 20; Grmislav Radovinović, kontrolor Por. Uprave din. 50; Luka Milinović, trgovac din. 100 svi iz Imotskoga. Milan Macura, Arhijer. zamjenik Šibenik din. 10; Pavle Zelić, sekretar E. M. O. Šibenik, din. 10; Milan Trišić, Arhijer. Namj. Vrlika, din. 20; Nikola Dragičević, privr. paroh, Gavina din. 20; Milorad, Tufegdžić, sreski načelnik din. 20; Novaković, Šimun, upravnik Duvanske stanice, din. 20; Božidar Vasičić, žand. poručnik din. 20; Dušan Matijašević, predsjed. Crkv. opšt. din. 20 svi iz Imotskoga. Lazar Vukadinović, kćmar Glavina din. 20.

Dajji prilozi za „Đački dom“

Prota Niko Novaković, Obrovac	Din. 100
Mirko Vujačević, paroh, Vrbnik	» 79
Nikola Vukojević, paroh Biskupija	» 79
Miloš Dobrić, paroh Golubić	» 79
Momčilo Đujić, paroh, Strmica	» 79
Milivoj Jelača, paroh, Plavno	» 79
O. Sevastijan Jović, paroh, Kosovo	» 79
Krečak Nikola, paroh, Žagrović	» 79
Mirodragović Jovan, paroh Mokropolje	» 79
Evgenije Nožin, paroh, Polača	» 79
Antonije Pinčetić, paroh, Padene	» 138
Sinobađ Mirko, arh. Namesnik Kninskopolje	» 79
Nikola Trišić, paroh Markovac	» 79
Krečak Mara, domaćica	» 20
Prig. smrti Marka Mirkovića: Porodica Matavalj	» 30
Prigod. smrti Ljube Šupuka: Matavalj Simo	» 50
Prigod. smr. Dra Julija Gazari: Porodica Matavalj	« 100
Umjesto čestitanja proizvođatva na Igumanstvo O. Nauma Milkovića i protojerstvo Petra Stoj-savljevića Petra paroha Otišiću:	

Stoj-savljević Mirko, paroh, Bločić Din. 30
Novak Delić, paroh Bastasi „ 300
Stanišić Kosta, paroh Livno „ 103

Veličanstvene manifestacije našem Kralju i Kraljici u Bugarskoj

Njihova Veličanstva kralj Aleksandar i Kraljica Marija posjetili su prošlih dana Bugarsku prijestolnicu, da vrate posjetu bogarskom kraljevskom paru. Doček što ga je u Sofiji pripremio bugarski narod našim suverenima bio je nadasve veličanstven i srdačan. Oko 250.000 naroda sleglo se u sretnje našem kralju, a za cijelo vrijeme boravka u Sofiji je vladalo neopisivo oduševljenje i radost što je između dva bratska naroda nastupilo doba prijateljskih odnosa i bratske saradnje, u korist oba naroda i u korist balkanskog, a potom i opšteg svjetskog mira.

Свега по мало

Шећер за поправку маста. — Према обавјештењу Министарства пољопривреде берба грожда у разним крајевима државе већ је отпочела. Према досадашњим резултатима каквоћа грожда је задовољавајућа. Осим тога климатске прилике у току ове године за зрење грожда биле су врло повољне тако да нема потребе за шећерења маста, као што је то био случај у прошлој години, изузев појединих дијелова Дравске Бановине, гдје је услед града каквоће грожда подбацила.

За поправку маста путем шећерења, и у току ове године у споразуму са Министарством финансија даваће се појединим виноградарима из фабрике шећера шећер без наплате трошарине.

Отерјали су крмачу у четири прасета сељаку Петру Мишићу из села Забрња, недалеко од Бијељине, адвокатски писар Жико Лакић и отпуштени судски позивар Никола Иванковић. Они су чак успјели да добију на бесправан начин и налоге да им жандарми буду на помоћи. Кад је сељак видео да му варошани нису дали никакво судско рјешење, отрчао је у Бијељину и пријавио превару властима. Срески суд је повео кривични истрагу против варалица.

Четири године спавао је Енглез Виктор Клајл и, кадо се пробудио, није више могао да позна своју дједу. Виктор Клајл је за вријеме рата био рањен у главу и отада је патио од несанице. Прије четири године је заспао и до прије неколико дана није се могао да пробуди.

Представnik vlasnika «Privredno-kulturne matice za Sjever Dalmaciju»: Pavle Zelić
Stampa Nove Stamparije — Šibenik
Predstavnik Nikola Čikate,

Његов говор, обичаји и начин живота, иак доста примитиван, могу се уврстити међу најчистије у нашем народу. Већином су Bukovčани крупни и плећати људи, оштра погледа и одмјерена држања. Кадри су у потреби по оној народној „стињи и утећи и на страшном мјесту постојати“. Bukovčанац је жилав и издржљив, те мушки сноси siromаштво, глад, жеђ, умор и све тегобе. Врло је добар ратник и велики је родољуб. Дакле, изразити наш динарски расни тип.

И ако их је до наскоро био мали број писмених ипак скоро сви знаду добро за нашу стару славу, краљеве, царе и јунаке, о којима у свакој пригоди радо пјевају. Мало који писмени Bukovčанац да нема бар један пјесмар о Марку, Малошу или коју другу збирку народних пјесама. Писац ових редака, као рођени Bukovčанац, а и на служби у Буковци, освједочио се је, да свако друго школско дијете већ од другог ра-вреда унапријед има међу школским

књигама који народни пјесмар, и то она иста дјеца којима се је школски одбор морао због siromаштва побривути за школске потрепштине. За пјесмар се је нашло средстава, што за друге потрепштине није било могуће. — Сама дјеца кажу, да из пјесмара пјевају више увече поред огњишта, а лети у хладу својим неписменим старијима разне пјесме, и то по њиховој жељи. Види се и из овога, дакле, колико је у Bukovčанда чврста национална свијест и колико воли помињати своју стару славу и тегобе кроз вишевјековно ropство.

Bukovčанац додуше има, као сваки човјек, и својих mana, о којима ће послје бити опширнијег говора, али је можда он томе мање крив него што то многи мисле, који не траже логички свему узрока у његовој тужној прошлости.

(Наставити ће се)

Sjetite se priložima Matici!